

VILNIUS UNIVERSITY

KAROLIS ALEKSA

THE IMPACT OF THE US MILITARY TRANSFORMATION ON RUSSIAN
AND CHINESE SECURITY POLICY

Summary of doctoral dissertation
Social science, political science (02S)

Vilnius, 2012

The dissertation was prepared at Vilnius University, 2007–2012

Academic supervisor:

Prof. dr. Gediminas Vitkus (Vilnius University, social science, political science – 02S)

Council of Defence:

Chairman:

Prof. dr. Raimundas Lopata (Vilnius University, social science, political science – 02S)

Members:

Prof. dr. Gražina Miniotaitė (Lithuanian Military Academy, social science, political science – 02S)

Prof. habil. dr. Evaldas Nekrašas (Vilnius University, social science, political science – 02S)

Assoc. dr. Kęstutis Šerpetis (Klaipėda University, social science, political science – 02S)

Assoc. dr. Dovilė Jakniunaitė (Vilnius University, social science, political science – 02S)

Opponents:

Assoc. dr. Tomas Janeliunas (Vilnius University, social science, political science – 02S)

Assoc. dr. Arūnas Molis (Vytautas Magnus University, social science, political science – 02S)

The public defence of the dissertation will be held at 3 p.m. on 30th November, 2012 at the Institute of International Relations and Political Science, Vilnius University.

Address: Vokiečių str. 10, LT-01130, Vilnius, Lithuania

The summary of the doctoral dissertation was sent out on ____ October, 2012

Dissertation is available at Vilnius University Library

VILNIAUS UNIVERSITETAS

KAROLIS ALEKSA

JAV KARINĖS TRANSFORMACIJOS POVEIKIS RUSIJOS IR KINIJOS
SAUGUMO POLITIKAI

Daktaro disertacijos santrauka
Socialiniai mokslai, politiniai mokslai (02S)

Vilnius, 2012 metai

Disertacija rengta 2007-2012 metais Vilniaus universitete

Mokslinis vadovas:

Prof. dr. Gediminas Vitkus (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, politiniai mokslai – 02S)

Disertacija ginama Vilniaus universiteto Politikos mokslų krypties taryboje:

Pirmininkas – Prof. dr. Raimundas Lopata (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, politikos mokslai – 02S)

Nariai:

Prof. dr. Gražina Miniotaitė (Lietuvos karo akademija, socialiniai mokslai, politikos mokslai – 02S)

Prof. habil. dr. Evaldas Nekrašas (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, politikos mokslai – 02S)

Doc. dr. Kęstutis Šerpetis (Klaipėdos universitetas, socialiniai mokslai, politikos mokslai – 02S)

Doc. dr. Dovilė Jakniūnaitė (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, politikos mokslai – 02S)

Oponentai:

Doc. dr. Tomas Janeliūnas (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, politikos mokslai – 02S)

Doc. dr. Arūnas Molis (Vytauto Didžiojo universitetas, socialiniai mokslai, politikos mokslai – 02S)

Disertacija ginama viešame Politikos mokslų krypties tarybos posėdyje 2012 m. lapkričio 30 d. (penktadienis) 15 val. VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institute.

Adresas: Vokiečių g. 10, LT-01130, Vilnius, Lietuva

Disertacijos santrauka išsiuntinėta 2012 spalio ____ d.

Disertaciją galima peržiūrėti Vilniaus universiteto bibliotekoje.

THE IMPACT OF THE US MILITARY TRANSFORMATION ON RUSSIAN AND CHINESE SECURITY POLICY

Summary

Research problem and relevance

During the period of Cold War, the United States did not have an offensive military superiority over the Soviet Union which could have turned into a military and political victory. The threat of mutual nuclear self-destruction eliminated the possibility of such victory; besides, the US was forced to design a neutralization scheme of the Soviet Union's conventional (quantitative) advantage in Europe and to compete with the Soviet Union in the field of conventional weapons innovation.

After the Cold War, the US remained the strongest military nation that did not face any real threat from any other state after the collapse of the Soviet Union. However, the US was concerned about maintaining a military advantage in the future which could help to defeat any possible threats and thus, to ensure further US leadership in addressing fundamental problems at the international stage.

The retention of the US military advantage after the Cold War was enabled by *three initiatives of the US military transformation*: (a) transformation of conventional forces, (b) development of missile defence systems and (c) long-range conventional precision-strike capabilities. The transformation of conventional forces, which is generally known as military revolution, was based on information technologies which enabled the creation and interconnection of new intelligence/observation (sensors), information management/transmission (command and control) and precision-guided weapons systems, i.e. the so-called transformational "systems of systems". The other two initiatives of the US military transformation – long-range conventional precision-strike programmes as well as missile defence programmes were aimed at protecting from and

fighting ‘rogue’ countries¹ and terrorist organisations (the missile defence systems were supposed to help the US to defend its territory against ballistic missile attacks, whereas long-range conventional precision-strike capabilities had to provide the US president with an opportunity to attack high-value targets (for example, WMD locations) and/or “fleeting targets” (for example, terrorists’ meeting places) in an unexpected and immediate manner.

The transformation of conventional forces enabled the US to gain an unprecedented conventional superiority – the victory of the US conventional forces in Iraq (1991, 2003), Kosovo (1999) and Afghanistan (2001) proved that they can demolish the conventional forces of other states at a large scale; whereas the missile defence and long-range conventional precision-strike programmes enabled the US to seek the advantage of a nuclear first strike capability. Such US military transformation presented a big challenge for the opponent states, especially Russia and China, which openly express the desire to build a multipolar world in which the power and influence of the US would be counterbalanced by other great powers. The US military transformation poses a real challenge to Russia and China as these countries consider the military power to be one of the fundamental components of the nation’s general power enabling equal relations with other world powers; besides, both Russia and China are capable to fight large-scale conventional wars and can respond with nuclear strikes (in case they fall under nuclear attacks).

It is reasonable to presume that the US military transformation has provoked the vulnerability of Russian and Chinese conventional forces; furthermore their potential of nuclear deterrence has lost its reliability (or it could soon become unreliable). In other words, due to the US military transformation, both Russia and China were put under the risk of losing capability to deter the US conventional and nuclear attacks in case the US intended to perform such attacks. Such reasoning provides a basis to define the research problem as **an aim to understand whether and how the US military transformation poses a threat to Russia and China’s security and in turn, how this affects Russian and Chinese security policy towards the United States.**

¹ For example, Iraq, Iran, North Korea.

The review of previous research has shown that a more thorough analysis of Russia and China's attitude towards the US military transformation (specifically, the link between attitude and actual response) is practically non-existent; Russian and Chinese military modernisation is more often analysed in the context of adoption of information technologies that transform the military scene rather than in order to evaluate, whether the adoption of these technologies stems from an attempt to respond to the US military transformation (Kipp, 1997; Fravel, 2008; Sloan 2008). The major part of research works, which examine the impact of the US military transformation on Russian and Chinese military and security policy, in principle provide a general analysis of the modernisation of Russian and Chinese military forces; however, these studies do not attempt to evaluate the impact of the US military transformation on Russia and China's security policy (Gottemoeller, 2004; Pikayev, 2006; Schneider, 2008; Fravel&Medeiros, 2010; Fisher, 2010; Kamphausen&Lai&Scobell). Therefore, this research aims to fill this gap.

Scientific novelty of the research

Dissertation presents an original set of the US military transformation elements, which include the so-called transformational "systems of systems" (intelligence/observation, information management/transmission and precision-guided weapons systems), related to the US conventional forces' transformation, the missile defence systems and long-range conventional precision-strike capabilities. Such identification of the essential elements of the US military transformation after the Cold War was made because of the scale of their impact (and their potential impact) on conventional military and nuclear deterrence (nuclear offence-defence balance).

The innovative research model on the impact of the US military transformation on Russia and China's security policy is presented in dissertation. This model is based on the assumptions of the offence-defence balance theory and on the analytical instrument (offence-defence balance) provided by this theory, which is adapted for the research purpose. One of the main novelties and advantages of this research model is that it helps to reveal the complex US military transformation influence on the modernisation of

Russian and Chinese armed forces, and also on Russian and Chinese security policy towards the US.

This research is the first in Lithuania and probably one of a few worldwide which aims to systematically evaluate the impact of the US military transformation on Russian and Chinese military and security policy.

Research goal and objectives

The research goal - to examine the impact of the US military transformation on Russia and China's military and security policy since the end of the Cold War and until 2010. The framework of the researched time-period was chosen mainly due to the specifics of the research itself as, in order to examine the impact of military transformation on state's security policy and at the same time to evaluate the other countries' response to the military transformation of the first country, a longer period of time had to be explored.

The following **objectives** have been formulated to achieve the purpose of this research:

1. To develop a research model to study the impact of the US military transformation on Russia and China's military and security policy based on the offence-defence balance theory;
2. To examine if the US has developed offensively superior military capabilities against Russia and China (analysis of the US military transformation's *military component*) and if the US, because of achieved (or potential) offensive superiority, has started to pursue an aggressive security policy towards Russia and China (analysis of the US military transformation's *political component*);
3. To evaluate the impact of *the military component* of the US military transformation on Russia and China's military policy (researching if Russia and China tried to develop offensively superior military capabilities) and the impact of the US military transformation *political component* on Russia and China's security policy (researching how those countries responded to US security policy).

Thesis statements

Based on the research conducted, the following thesis statements are defended in this dissertation:

1. The military elements of the US military transformation after the Cold War are: the transformation of conventional forces, missile defence systems and long-range conventional precision-strike capabilities.
2. The transformation of the US conventional forces provided the United States with conventional offensive superiority over Russian and Chinese conventional forces; whereas the deployed missile defence systems and an initiation of long-range conventional precision-strike capabilities development opened a possibility for US to seek an offensive superiority in the nuclear offence-defence balance against Russia and China.
3. Despite the fact that military transformation helped the US gain a conventional offensive superiority and an opportunity to seek an offensive superiority in the nuclear offence-defence balance, the US did not choose to pursue an aggressive security policy towards Russia and China (instruments of military pressure or military force were not used). The main reason for that was failure to gain and partly reluctance to seek an offensive superiority in the nuclear offence-defence balance, which could have helped the US achieve an absolute offensive superiority over Russia and China.
4. Russia and China see the US military transformation as a process, which give to US an offensive conventional superiority and a chance to seek offensive superiority in the nuclear offence-defence balance. Russia and China react:
 - a) renewing/enhancing strategic offensive nuclear forces in order to ensure defence dominance in the nuclear offence-defence balance;
 - b) developing transformational conventional capabilities in order to gain a conventional offensive superiority, which is, in principle, the only way to stabilize the conventional offence-defence balance.

5. The military modernization programme helped Russia prevent and China reduce the chance to US to acquire an offensive superiority in the nuclear offence-defence balance. However, both states failed to develop conventional capabilities, which provide an offensive superiority, so they remained vulnerable to the US conventional offensive advantage.
6. Russia and China's failure to achieve conventional offensive advantage and an offensive superiority in the nuclear offence-defence balance determined that both countries reacted non-aggressively towards the US security policy. On the other hand, Russia and China's security policy in response to US security policy was based on an objective to prevent the US to establish an even stronger US military dominance over Russia and China and to use military pressure or military power against Russia, China and their allies.

Methodology of the thesis

The research model on the impact of the US military transformation on Russia and China's security policy is based on the offence-defence balance theory. This theory as well as its analytical instrument (offence-defence balance) provides this thesis with theoretical and analytical approach. The research is carried out following these assumptions of the offence-defence balance theory:

- The state, which has acquired military technology (and accordingly developed military capabilities and modified military doctrine) that provides an offensive superiority against other states, is likely to pursue an aggressive foreign policy. A *status quo*-defending state will also be tended to pursue an aggressive foreign policy because other countries with an offensive advantage will seek security through expansion;
- If offence starts to dominate defence, other countries will seek to acquire the military technology and military forces and/or to modify their military doctrine in order to gain an offensive superiority;

- The countries, which developed offensively superior military forces later than the first state (which has done so already) will also try to pursue an aggressive foreign policy because it is only an aggressive foreign policy that can guarantee security.

These assumptions of the offence-defence balance theory provide this research with a theoretical interpretative context, i.e. they help to explain *why* the US military transformation can become a threat to Russia and China's security, and *why* Russia and China's security policy towards the United States can change in case these countries succeed in developing offensively superior military forces (similarly as the US).

The analytical instrument of the offence-defence balance theory (offence-defence balance) used in this thesis helps to explain *how* the US military transformation influences Russian and Chinese military and security policy. In the research model on the impact of the US military transformation on Russia and China's security policy two variables are identified: **an independent variable (the US military transformation) and a dependent variable (Russia and China's military and security policy).**

In this thesis the US military transformation is defined as a two-component independent variable, i.e. consisting of military and political components. Such definition stems from the notion that the impact of the state's military transformation on other countries is revealed through both military and political factors. This means that the state, which pursues military transformation, can change its security policy towards other countries, and therefore in reaction to the military transformation of the first state these countries can not only modify the development of their military forces, but also shape their security policy in response to that of the state that pursues military transformation. According to this, the analysis of the *military component* of the independent variable aims to evaluate the US military transformation by clarifying the following: 1) *Has the US developed conventional forces which undoubtedly provide it with an offensive advantage against Russia and China in the conventional battlefield?;* 2) *Has the US developed military capabilities which undoubtedly provide it with an offensive advantage in the nuclear offence-defence balance against Russia and China?;* whereas the analysis of the *political component* aims to explore *whether the US security policy towards Russia and China has become aggressive due to the implemented military transformation.*

The US security policy's (non)aggression is assessed according to whether the US used any of the following means of military pressure and military force against Russia and China:

- threatened Russia and China with military force in order to force these countries to make decisions that are favourable to the US security policy;
- demonstrated military force;
- supplied military equipment to allies, the use of which is most effective during offensive attacks and which is specifically intended against Russia and China;
- strengthened significantly its national military bases in the territories of its ally countries, neighbouring or located nearby Russia and China.

In order to evaluate the above, **in the case of Russia**, the following security policies of the US were analysed: 1) non-proliferation policy of nuclear weapon and missile technologies; 2) NATO's transformation and cooperation policy with new NATO members; 3) support for Georgia policy, and **in the case of China**: 1) non-proliferation policy of nuclear weapon and missile technologies; 2) cooperation policy with allies in the Asian-Pacific region (bilateral alliance policy); 3) support for Taiwan policy. These cases of the US security policies towards Russia and China were chosen to be analysed as they enable a rather precise evaluation of the US security policy's (non)aggression towards Russia and China.

Russia and China's military and security policies are defined as a dependent variable also containing two components – military (military policy) and political (security policy). The analysis of the *military component* of the dependent variable aims to explore the following: 1) *Do Russia and China treat the US military transformation as a threat?*; 2) *If and how Russia and China respond to the US military transformation in terms of the development of their national military forces?* The analysis of the *political component* of the dependent variable aims to explore *whether Russia and China's response to the US security policy was an aggressive one.* The aim of this analysis is to reveal the link between the US security policy's (non)aggressiveness and Russia and China's political response, also to evaluate the impact of Russia and China's military

response (achievements in military forces modernisation) on these countries' reaction to the US security policies.

Research conclusions

The main conclusions of the thesis are:

1. The US military transformation after the Cold War encompasses these elements: *transformation of conventional forces* (enabled by the capabilities of transformational “systems of systems” – gathering, processing and transmission of information via all channels of military management and precision-guided weapons systems), *missile defence systems* and *long-range precision conventional strike capabilities*. However, of all these elements, the transformation of conventional forces was the only element to provide the US with conventional offensive superiority over Russia, China and other countries' conventional forces; whereas missile defence systems and long-range precision conventional strike capabilities only provided with a possibility to seek an offensive advantage in the nuclear offence-defence balance against Russia and China. Therefore, the US gained only a partial (conventional) offensive advantage over Russia and China, and remained vulnerable to potential Russian and Chinese nuclear counterstrokes (although China's capabilities to successfully respond with a nuclear counterstroke have strongly diminished). It is highly important to stress that the US did not actively seek to gain offensive advantage in the nuclear offence-defence balance over Russia and China. This can be explained by the following factors:

- a) it would have meant a huge risk for the US to actively seek an offensive advantage in the nuclear offence-defence balance in a relatively short period of time (until 2010) and to succeed in gaining absolute offensive superiority (both conventional and nuclear) as this would require tremendous financial resources; however, allocation of necessary financial resources would not guarantee a sought-after result (due to reliability problems of technologies);

- b) Aggressive efforts of the US to pursue an offensive advantage over Russia and China in the nuclear offence-defence balance would instigate considerably more aggressive programmes of these countries' military modernisation that would in principle diminish, not increase the US security;
 - c) By actively developing conventional offensive capabilities and refusing to seek an offensive nuclear advantage in the short-term, the US could expect to consolidate its conventional offensive superiority and by such policy to reduce Russia and China's mistrust of the US' efforts to enhance military domination.
2. Although the US acquired conventional offensive advantage over Russia and China and could seek to gain nuclear first strike advantage, the US security policy did not become aggressive towards those countries. According to the offence-defence balance theory, the non-aggressiveness of the US security policy towards Russia and China could be *explained* by such arguments:
- a) The US did not acquire absolute offensive superiority over Russia and China (neither conventional, nor nuclear), which would allow the US to safely "dictate" its terms and impose military pressure upon these countries. Overt US military pressure and threat of military force against Russia and China would have probably provoked these countries to threaten the US with nuclear attacks. The US would not have gained any real benefit from that and its security would not have increased;
 - b) If the US, having acquired only the conventional offensive superiority, would have tried to pursue an aggressive security policy towards Russia and China, these countries would have undoubtedly tried to develop even more aggressive programmes of military modernisation and they would have tried to actively form a mutual military alliance as well as an alliance with other countries in order to restrict the US military dominance and aggression that made a direct impact on their security. An aggressive US security policy would have provoked instant (perhaps even military) conflicts in Georgia and in Taiwan, and it would have

prevented the US from seeking a non-proliferation policy of nuclear weapon and missile technologies;

- c) An aggressive US security policy towards Russia and China would have spoiled its relations with its allies in Europe and Asia-Pacific region; and perhaps this would have even provoked some of its allies (especially some countries of the Asia-Pacific region) to refuse military alliance with the US.

3. The analysis of Russia and China's military response to the US military transformation has shown that these countries recognise the threat posed by the US military transformation: both Russia and China consider the US military transformation (with all of its elements) to be destabilizing; besides, according to Russia and China, the US propagates unilateral use of military force in solving international problems which stimulates power policy and enhances the US hegemony. Thus, Russia and China realise that the US military transformation helps to increase US offensive superiority, which is used in US foreign and security policy.
4. Both Russia and China shared a similar response to the transformation of the US conventional forces as both countries sought to develop transformation capabilities of "systems of systems", which can provide an offensive superiority at conventional war. However, their military response to the transformation of US conventional forces differed in a way that Russia did not put a lot of effort (mainly due to the limitation of financial resources) into absorbing transformational "systems of systems" although Russia developed some capabilities of these transformational systems. Whereas China sought to acquire asymmetric capabilities which could be used against the US transformational "systems of systems" and general conventional capabilities (e.g., aircraft carriers, battleships, fighters, submarines) as well as to develop transformational "systems of systems" and to modernize conventional forces in order to be able to fight modern conventional wars in the future. *Both Russia and China's response to the development and deployment of US missile defence and long-range conventional strike capabilities* was similar as both of these countries sought to strengthen their

nuclear offensive capabilities in order ensure the stability of nuclear offence-defence balance.

5. The logic of Russia and China's military response to the US military transformation does not contradict the offence-defence balance theory in terms of the assumption that if one state acquires offensive superiority, other countries will also seek to gain the same offensive superiority as the only possibility to ensure their own security. Russia sought to develop conventional capabilities which would provide it with conventional offensive superiority over conventional forces of other states; however a small defence budget did not allow Russia to achieve its aim. Therefore, Russia decided to modernize strategic nuclear forces and to prepare for a wider-scale modernisation of these forces as well as to reduce the nuclear threshold. On the other hand, as predicted by the offence-defence balance theory, Russia feels insecure due to the US conventional offensive superiority and therefore it is actively engaged in the development of conventional capabilities (thanks to the increase of the defence budget) that can provide it with conventional offensive superiority. The general US conventional offensive superiority enhanced by the conventional forces transformation posed a much bigger threat to China than Russia due to the potential conventional conflict between the US and China in Taiwan. Therefore, according to the offence-defence balance theory, China aimed at acquiring symmetric and asymmetric capabilities which would provide it with conventional offensive advantage. Moderate modernisation of Chinese strategic nuclear forces is rather surprising, taking into consideration the impact of the deployed US missile defence systems (in its own territory) on the US and China nuclear offence-defence balance (which is unfavourable to China). According to the offence-defence theory, the development and deployment of US missile defence systems posed a real threat to China's nuclear deterrence potential, thus China had to immediately prevent the development of US offensive advantage in the nuclear offence-defence balance. However, it is likely that the modernisation of Chinese strategic nuclear forces would have been significantly more rapid if the US had deployed a significantly larger amount of missile defence systems.

6. Russia and China's political response to the US security policy could have been aggressive (as defined in this thesis) despite the fact that the US did not use any means of military pressure or military force. This conclusion is based on the fact that Russia and China interpreted the US military transformation as a hegemonic power strengthening tool and recognized the US security policy as an embodiment of the hegemonic power policy. Russia and China's aggressive political response to the US security policy was restrained by the fact that both Russia and China failed to develop capabilities that would provide conventional offensive advantage against other countries' conventional forces and they also failed to develop missile defence systems (capable of defending against intercontinental ballistic missiles armed with nuclear warheads) and long-range precision conventional strike capabilities. According to the offence-defence balance theory, Russia and China's progress in absorbing capabilities that can provide offensive advantage could have determined their aggressive security policy towards the US.
7. The interpretation of the US military transformation and US security policy as well as the incapacity of Russia and China in the period lasting after the end of Cold War until year 2010 to develop military capabilities that would provide them with offensive advantage, determined the logics of these states' political response to the US security policy. As it was seen in the three analysed cases, Russia and China's security policies towards the US was aimed to prevent the US from creating conditions that enable expansion of military domination in the future and use of means of military pressure and military force against Russia and China as well as their allies. Moreover, Russia and China could not be certain that the US would not try to benefit from conventional offensive advantage during the period from the end of the Cold War to year 2010, e.g. that it would not use the "faits accomplis" diplomatic tactics by rendering military forces to support the independence of Taiwan and territorial integrity of Georgia. Therefore, Russia and China sought to reduce the US-supporting military alliances (NATO and bilateral alliances of the US and its allies in Asia-Pacific region): Russia pursued a cooperation policy with NATO, by which it was seeking to prevent the

deployment of NATO (and the US) military infrastructure near the Russian borders and the development of NATO (and the US) missile defence systems in Europe. Meanwhile, China sought to show its peaceful intentions to the US allies in Asia-Pacific region and to secure informal guarantees that, in case of potential military conflict between the US and China, the US allies would not support the US. Russian security policy towards Georgia and Chinese security policy towards Taiwan also show Russia and China's attempts to weaken the US stand: in the war of 2008 against Georgia, Russia disrupted the US policy of Georgian integration into NATO; moreover, Russia continues the consolidation of its achievements by successful diplomatic persuasion of G.W. Bush and Obama's administrations to refuse to sell offensive and defensive weapons to Georgia (despite the further US support of Georgia's aspirations for democracy, territorial integrity and integration into NATO); China's pressure on Taiwan (to initiate the process of Taiwan's integration in China) and the US (not to sell weapons to Taiwan) poses a threat to the fundamental aim of the US – to seek a peaceful solution to the conflict of China and Taiwan. In the non-proliferation policy of nuclear weapon and missile technologies, Russia and China complied with the US requirements to tighten their export control policy; however, on the other hand, both Russia and China refused to comply with the US requirements to end cooperation (in the field of nuclear and missile technologies) with their ally countries (e.g. Russia with Iran, China with Pakistan).

8. The analysis of the impact of the US military transformation on Russian and Chinese military and security policy has shown that the offence-defence balance theory may be successfully applied for the interpretation of the security policy of great powers. The offence-defence balance theory helped to explain the essential insights of this thesis: why the US military transformation, which provided conventional offensive advantage and possibilities to seek offensive advantage in the nuclear offence-defence balance, did not provoke aggression in the US security policy towards Russia and China, and most importantly – it helped to explain the logics and nature of Russia and China's military and political response to the US military transformation. As there have been tremendous military

changes in the world after the Cold War, enabled by new technologies and their successful appliance in the military field, the potential of the offence-defence balance theory to explain or even predict the security policy of great powers could be used very widely.

JAV KARINĖS TRANSFORMACIJOS POVEIKIS RUSIJOS IR KINIJOS SAUGUMO POLITIKAI

Santrauka

Darbo aktualumas ir tyrimo problema

Šaltojo karo laikotarpiu JAV neturėjo karinio puolimo pranašumo prieš Sovietų Sąjungą, kuri galėtų paversti karine ir politine pergale. Abipusio branduolinio susinaikinimo galimybė tokios pergalės tikimybę pavertė beveik nuline, be to, JAV buvo priversta kurti Sovietų Sąjungos konvencinio (kiekybinio) pranašumo Europoje neutralizavimo planus ir varžytis su Sovietų Sąjunga konvencinės ginkluotės inovacijų srityje.

Po Šaltojo karo JAV išliko stipriausia kariniu požiūriu valstybė, kuriai realios grėsmės po Sovietų Sąjungos žlugimo nekėlė jokia kita valstybė. Visgi JAV buvo itin susirūpinusi karinio pranašumo išlaikymu ateityje, kuris leistų susidoroti su visomis įmanomomis grėsmėmis ir taip užtikrintų tolesnę JAV lyderystę sprendžiant tarptautinei sistemai svarbiausius klausimus.

JAV karinio pranašumo išlaikymo priemonėmis po Šaltojo karo tapo *trys karinės JAV transformacijos iniciatyvos*: (a) konvencinių pajėgų transformacija, (b) priešraketinių gynybos sistemų ir (c) ilgo nuotolio konvencinio smūgio pajėgumų kūrimas. Konvencinių pajėgų transformacija, kuri paprastai tapatinama su karybos revoliucija, buvo pagrįsta informacinėmis technologijomis, kurios leido sukurti ir tarpiai tarpusavyje susieti naujas žvalgybos/stebėjimo, informacijosvaldymo/perdavimo ir tikslųjų ginklų sistemas (kitai vadinamas transformacinėmis „sistemų sistemomis“). Kitos dvi JAV karinės transformacijos iniciatyvos – priešraketinės gynybos ir ilgo nuotolio konvencinio smūgio programos – buvo grindžiamos siekiu apsiginti ir kovoti su „piktavalėmis“ valstybėmis² ir teroristinėmis organizacijomis (priešraketinės gynybos sistemos turėjo padėti JAV apsiginti nuo išpuolių balistinėmis raketomis prieš jos

² Pvz. Irakas, Iranas, Šiaurės Korėja.

teritoriją, o ilgo nuotolio konvencinio smūgio pajėgumai turėjo suteikti JAV prezidentui galimybę staiga ir labai greitai konvenciniais ginklais smogti į „piktavalių“ valstybių branduolinių ginklų saugojimo ar teroristų susirinkimo vietas).

Konvencinių pajėgų transformacija leido JAV įgyti beprecedentį konvencinį pranašumą: JAV konvencinių pajėgų pergalės Irako (1991 m., 2003 m.), Kosovo (1999 m.) ir Afganistano konfliktuose (2001 m.) įrodė, kad jos gali sutriuškinti dideles kitų šalių konvencines pajėgas. Tuo tarpu priešraketinės gynybos ir ilgo nuotolio konvencinio smūgio programos suteikė galimybę siekti realaus pirmojo branduolinio smūgio pranašumo. Ši JAV karinė transformacija tapo ypatingu iššūkiu JAV oponuojančioms valstybėms, ypač Rusijai ir Kinijai, atvirai reiškiančioms siekį kurti daugiapolį pasaulį, kuriame JAV įtaka būtų atsverta (suaržyta) kitų didžiųjų valstybių galios. Rusijai ir Kinijai JAV karinė transformacija kelia iššūkį ir dėl to, kad jos karinę galią laiko vienu svarbiausiu bendros valstybės galios komponentu, leidžiantį užtikrinti lygiavertį jų santykį su kitomis didžiosiomis valstybėmis. Be to – tai valstybės, galinčios kariauti plataus masto konvencinius karus ir smogti atsakomuosius branduolinius smūgius (jei joms būtų smogta branduoliniais ginklais).

Galima daryti prielaidą, kad dėl JAV karinės transformacijos Rusijos ir Kinijos konvencinės pajėgos tapo pažeidžiamos, o šių valstybių branduolinio atgrasinimo potencialas tapo ne visai patikimas (arba tokiu greitai galėjo tapti). Kitaip tariant, dėl JAV karinės transformacijos Rusija ir Kinija patyrė grėsmę prarasti pajėgumą atgrasinti JAV konvencinius ir netgi branduolinius smūgius, jei JAV tokius smūgius norėtų atlikti. Šie argumentai suteikia pagrindą darbo problemą apibrėžti kaip **siekį suprasti, ar ir kaip JAV karinė transformacija kelia grėsmę Rusijos ir Kinijos saugumui, ir kaip tai veikia Rusijos ir Kinijos saugumo politiką JAV atžvilgiu.**

Iki šiol atliktų tyrimų apžvalga parodė, kad kiti autoriai plačiau neanalizavo Rusijos ir Kinijos požiūrio į JAV karinę transformaciją – konkrečiai, sąsajos tarp požiūrio ir atsako, o Rusijos ir Kinijos karinę modernizaciją paprastai analizavo informacinių technologijų, keičiančių karybos veidą, įsisavinimo kontekste, rečiau bandydami vertinti, ar šių technologijų įsisavinimas yra susijęs su reagavimu į JAV karinę transformaciją (pvz., Kipp, 1997; Fravel, 2008; Sloan 2008). Didžioji dalis tyrimų, kuriuos galima priskirti JAV karinės transformacijos poveikio Rusijos ir Kinijos karinei ir saugumo

politikai tyrimams, iš principo orientuojasi į bendrą Rusijos ir Kinijos karinių pajėgų modernizavimo analizę, tačiau juose nebandoma įvertinti JAV karinės transformacijos poveikio Rusijos ir Kinijos saugumo politikai (pvz., Gottemoeller, 2004; Pikayev, 2006; Schneider, 2008; Fravel&Medeiros, 2010; Fisher, 2010; Kamphausen&Lai&Scobell) . Disertacijoje atliekamu tyrimu būtent šią spragą ir siekiama užpildyti.

Tyrimo mokslinis naujumas

Disertacijoje pateikiamas originalus JAV karinės transformacijos elementų rinkinys, kurį sudaro vadinamos transformacinės „sistemų sistemos“ (žvalgybos/stebėjimo, informacijos valdymo/perdavimo ir tikslųjų ginklų sistemos), sietinos su JAV konvencinių pajėgų transformacija; priešraketinės gynybos sistemos; ilgo nuotolio konvencinio smūgio pajėgumai. Toks esminių JAV karinės transformacijos elementų po Šaltojo karo identifikavimas grindžiamas jų poveikio (ir potencialaus poveikio) mastu konvencinei karybai ir branduoliniam atgrasinimui (t.y., branduoliniam puolimo-gynybos balansui).

Disertacijoje suformuotas inovatyvus JAV karinės transformacijos poveikio Rusijos ir Kinijos saugumo politikai tyrimo modelis. Šis modelis remiasi puolimo-gynybos balanso teorijos prielaidomis ir šios teorijos siūlomu pagrindiniu analitiniu instrumentu, kuris adaptuojamas tyrimo tikslui. Didžiausia šio tyrimo modelio naujove ir privalumu reikėtų laikyti tai, kad jo pagalba atskleidžiamas kompleksiškas JAV karinės transformacijos poveikis tiek Rusijos ir Kinijos karinių pajėgų modernizavimui, tiek ir šių valstybių saugumo politikai JAV atžvilgiu (tiriamai per JAV saugumo politikas Rusijos ir Kinijos atžvilgiu).

Taip pat disertacijos tyrimas yra pirmasis Lietuvoje ir vienas iš nedaugelio netgi tarptautiniu mastu, kuriame bandoma sistemiškai įvertinti JAV karinės transformacijos poveikį Rusijos ir Kinijos karinei ir saugumo politikai.

Darbo tikslas – ištirti JAV karinės transformacijos poveikį Rusijos ir Kinijos karinei ir saugumo politikai. JAV karinės transformacijos poveikis Rusijos ir Kinijos karinei ir saugumo politikai tiriamas laikotarpyje nuo Šaltojo karo pabaigos iki 2010 m. Tokio tyrimo laikotarpio pasirinkimą didžia dalimi nulėmė pati tyrimo specifika, kadangi ištirti karinės transformacijos poveikį valstybės saugumo politikai ir tuo pačiu įvertinti kitų valstybių atsaką į pirmosios valstybės karinę transformaciją įmanoma tik tiriant ilgesnį laikotarpį.

Darbe keliamam tikslui įgyvendinti formuluojami šie **uždaviniai**:

1. Suformuoti JAV karinės transformacijos poveikio Rusijos ir Kinijos karinei ir saugumo politikai tyrimo modelį, remiantis puolimo-gynybos balanso teorija;
2. Ištirti, ar JAV sukūrė puolimo pranašumą prieš Rusiją ir Kiniją turinčius karinius pajėgumus (JAV karinės transformacijos *karinio dėmens* analizė) ir ar JAV dėl įgyto ar potencialiai galimo puolimo pranašumo pradėjo vykdyti agresyvią saugumo politiką Rusijos ir Kinijos atžvilgiu (JAV karinės transformacijos *politinio dėmens* analizė);
3. Įvertinti JAV karinės transformacijos *karinio dėmens* poveikį Rusijos ir Kinijos karinei politikai (ištyrus, ar Rusija ir Kinija siekė įgyti puolimo pranašumą turinčius karinius pajėgumus) ir JAV karinės transformacijos *politinio dėmens* poveikį Rusijos ir Kinijos saugumo politikai (ištyrus, kaip šios valstybės reaguoja į JAV saugumo politiką).

Ginamieji teiginiai

Atlikto tyrimo pagrindu disertacijoje ginami šie teiginiai:

1. JAV karinės transformacijos po Šaltojo karo elementais laikytini: konvencinių pajėgų transformacija, priešraketinės gynybos sistemos ir ilgo nuotolio tikslaus konvencinio smūgio pajėgumai.
2. JAV konvencinių pajėgų transformacija leido JAV įgyti konvencinį puolimo pranašumą prieš Rusijos ir Kinijos konvencines pajėgas, o sukurtos ir

- dislokuotos priešraketinės gynybos sistemos bei pradėti kurti ilgo nuotolio tikslaus konvencinio smūgio pajėgumai atvėrė JAV galimybes siekti puolimo pranašumo branduoliniame puolimo-gynybos balanse prieš Rusiją ir Kiniją.
3. Nepaisant karinės transformacijos dėka įgyto konvencinio puolimo pranašumo ir realios galimybės siekti branduolinio puolimo pranašumo, JAV nepasirinko vykdyti agresyvios saugumo politikos Rusijos ir Kinijos atžvilgiu, t.y., taikyti karinio spaudimo ir karinės jėgos priemonių. Svarbiausia to priežastis – nesugebėjimas įgyti ir iš dalies nenoras siekti įgyti puolimo pranašumą branduoliniame puolimo-gynybos balanse, kuris JAV būtų galėjęs suteikti absoliutų puolimo pranašumą prieš Rusiją ir Kiniją.
 4. Rusija ir Kinija JAV karinę transformaciją vertina kaip didinančią JAV puolimo pranašumą konvenciniame puolimo-gynybos balanse ir atveriančią kelius JAV siekti puolimo pranašumo branduoliniame puolimo-gynybos balanse. Jų reagavimas:
 - a) Atnaujinami/stiprinami puolamieji strateginiai branduoliniai pajėgumai, siekiant užtikrinti gynybos dominavimą branduoliniame puolimo-gynybos balanse;
 - b) „Įsisavinami“ transformaciniai konvenciniai pajėgumai, siekiant įgyti konvencinį puolimo pranašumą, kas yra vienintelis kelias iš esmės stabilizuoti konvencinį puolimo-gynybos balansą.
 5. Rusija savo karinių pajėgų modernizacijos programos dėka užkirto kelią, o Kinija itin sumažino JAV galimybes įgyti puolimo pranašumą branduoliniame puolimo-gynybos balanse. Visgi nei viena iš valstybių nesugebėjo įgyti konvencinį puolimo pranašumą suteikiančių pajėgumų, taigi liko pažeidžiamos dėl JAV turimo konvencinio puolimo pranašumo.
 6. Rusijos ir Kinijos nesugebėjimas įgyti konvencinio puolimo pranašumo ir juo labiau puolimo pranašumo branduoliniame puolimo-gynybos balanse lėmė tai, kad šios valstybės į JAV saugumo politiką jų atžvilgiu reagavo neagresyviai. Kita vertus, Rusijos ir Kinijos atsakomoji saugumo politika buvo pagrįsta siekiu užkirsti kelią JAV susikurti aplinkybes, galinčias ateityje dar labiau įtvirtinti JAV karinį dominavimą prieš Rusiją ir Kiniją, o prireikus

net ir nevaržomai naudoti karinį spaudimą ir karinę jėgą prieš Rusiją ir Kiniją bei jų sąjungininkes.

Darbo metodologija

JAV karinės transformacijos poveikio Rusijos ir Kinijos karinei ir saugumo politikai tyrimo modelis suformuotas, remiantis puolimo-gynybos balanso teorija. Ši teorija ir jos naudojamas analitinis instrumentas (puolimo-gynybos balansas) suteikia disertacijos tyrimui teorinę ir analitinę prieigą. Darbe remiamasi šiomis puolimo-gynybos balanso teorijos prielaidomis:

- Valstybė, įgijusi puolimo pranašumą prieš kitas valstybes suteikiančią karinę technologiją, karinius pajėgumus ir/arba atitinkamai adaptavusi karinę doktriną, bus linkusi vykdyti agresyvią užsienio politiką. *Status quo* ginanti valstybė taip pat taps labiau linkusia vykdyti agresyvią užsienio politiką, nes puolimo pranašumą įgijusios kitos valstybės bus linkusios į ekspansiją;
- Puolimui pradėjus dominuoti prieš gynybą, kitos valstybės sieks įgyti puolimo pranašumą suteikiančią karinę technologiją, karinius pajėgumus ir/arba modifikuoti karinę doktriną;
- Vėliau (nei pirmoji valstybė) puolimo pranašumą suteikiančius karinius pajėgumus įgijusios valstybės taipogi bus linkusios vykdyti agresyvią užsienio politiką, kadangi tik agresyvi užsienio politika garantuoja saugumą.

Šios teorinės puolimo-gynybos balanso teorijos prielaidos suteikia disertacijos tyrimui teorinį aiškinamąjį kontekstą, t.y., leidžia paaiškinti, *kodėl* JAV karinė transformacija gali tapti grėsme Rusijos ir Kinijos saugumui ir *kodėl* gali pasikeisti Rusijos ir Kinijos saugumo politika JAV atžvilgiu, jei šioms valstybėms kaip ir JAV pavyktų „įsisavinti“ puolimo pranašumą suteikiančius karinius pajėgumus.

Darbe pasitelkiamas analitinis puolimo-gynybos balanso teorijos instrumentas (puolimo-gynybos balansas) suteikia galimybę paaiškinti, *kaip* pasireiškia JAV karinės transformacijos poveikis Rusijos ir Kinijos karinei ir saugumo politikai. Suformuotame JAV karinės transformacijos poveikio Rusijos ir Kinijos karinei ir saugumo politikai tyrimo modelyje išskiriami du kintamieji: **nepriklausomas kintamasis (JAV karinė**

transformacija) ir priklausomas kintamasis (Rusijos ir Kinijos karinė ir saugumo politika).

JAV karinė transformacija (nepriklausomas kintamasis) disertacijoje apibrėžiama kaip dviejų dėmenų kintamasis: karinio dėmens ir politinio dėmens. Tokį apibrėžimą lemia suvokimas, kad valstybės karinės transformacijos poveikis kitoms valstybėms atsiskleidžia ne tik per karinius, tačiau ir per politinius veiksmus. Tai reiškia, kad valstybė, įgyvendinanti karinę transformaciją, dėl šios transformacijos gali keisti savo saugumo politiką kitų valstybių atžvilgiu – taigi kitos valstybės į pirmosios valstybės karinę transformaciją gali reaguoti ne tik koreguodamos savo karinių pajėgumų plėtrą, bet ir modeliuodamos savo saugumo politikas kaip atsaką į karinę transformaciją vykdančios valstybės saugumo politiką. Atsižvelgiant į tai, nepriklausomojo kintamojo *karinio dėmens* analizėje siekiama įvertinti JAV karinę transformaciją, išsiaiškinant: (1) *ar JAV sukūrė konvencinius pajėgumus, kurie vienareikšmiškai suteikia jai puolimo pranašumą konvencinio mūšio lauke prieš Rusiją ir Kiniją?*; (2) *ar JAV sukūrė karinius pajėgumus, kurie vienareikšmiškai suteikia jai puolimo pranašumą branduoliniame puolimo-gynybos balanse prieš Rusiją ir Kiniją?*, o *politinio dėmens* analizėje išsiaiškinant, *ar JAV saugumo politika Rusijos ir Kinijos atžvilgiu dėl vykdytos karinės transformacijos tapo agresyvi?*

JAV saugumo politikos (ne)agresyvumas vertinamas pagal tai, ar JAV prieš Rusiją ir Kiniją taikė šias karinio spaudimo ir karinės jėgos priemones:

- Grasino karine jėga, siekdama priversti Rusiją ir Kiniją priimti JAV palankius saugumo politikos sprendimus;
- Demonstravo karinę jėgą;
- Tiekė sąjungininkams ginkluotę, kurios panaudojimas yra palankiausias puolimo metu ir akivaizdžiai nukreiptas prieš Rusiją ir Kiniją;
- Ženkliai stiprino savo nacionalines karines bazines sąjunginių valstybių teritorijose, besiribojančiose su ar esančiose netoli Rusijos ir Kinijos teritorijų.

JAV saugumo politikos ne(agresyvumas) **Rusijos atžvilgiu** vertintas, analizuojant šias JAV saugumo politikas: (1) Branduolinių ginklų ir raketų technologijų neplatavimo politiką; (2) NATO transformacijos ir bendradarbiavimo su naujosiomis NATO narėmis politiką; (3) Paramos Gruzijai politiką, o **Kinijos atžvilgiu**: (1) Branduolinių ginklų ir

raketų technologijų neplatavimo politiką; (2) Bendradarbiavimo su sąjungininkėmis Azijos-Ramiojo vandenyno regione politiką (dvišalių aljansų politiką); (3) Paramos Taivaniui politiką. JAV saugumo politiką Rusijos ir Kinijos atžvilgiu atvejai pasirinkti tikslingai, kadangi būtent šios politikos leidžia gana tiksliai nustatyti JAV saugumo politikos Rusijos ir Kinijos atžvilgiu (ne)agresyvumą.

Rusijos ir Kinijos karinė ir saugumo politikos (priklausomasis kintamasis) taip pat analizuojamas kaip dviejų dėmenų kintamasis: karinis dėmuo (karinė politika) ir politinis dėmuo (saugumo politika). *Karinio dėmens* analizėje siekiama išsiaiškinti: (1) *ar Rusija ir Kinija JAV karinę transformaciją vertina kaip grėsmę?*; (2) *ar ir kaip Rusija ir Kinija reaguoja į JAV karinę transformaciją, kurdamos savo nacionalinius karinius pajėgumus?* *Politinio dėmens* analizėje vertinama, *ar Rusijos ir Kinijos reagavimas į JAV saugumo politiką buvo agresyvus* (tiriamas Rusijos ir Kinijos atsakas į JAV vykdytą saugumo politiką jų atžvilgiu)? Šio dėmens analizėje siekiama atskleisti ryšio tarp JAV saugumo politikos (ne)agresyvumo ir Rusijos bei Kinijos politinio atsako pobūdį ir įvertinti Rusijos bei Kinijos karinio atsako (karinių pajėgumų modernizacijos pasiekimų) poveikį šių valstybių reagavimui į JAV saugumo politikas.

Darbo išvados

Pagrindinės disertacijos išvados:

1. JAV karinės transformacijos po Šaltojo karo elementais laikytini: *konvencinių pajėgų transformacija* (įgalinta trijų transformacinių „sistemų sistemų“ pajėgumų: pažangių informacijos rinkimo, informacijos apdorojimo ir jos perdavimo visomis karinio vadovavimo grandimis pajėgumų bei tikslųjų ginklų pajėgumų), *priešraketinės gynybos sistemos ir ilgo nuotolio tikslaus taikymo konvencinių smūgių pajėgumai*. Tačiau iš šių JAV karinės transformacijos elementų tik konvencinių pajėgų transformacija suteikė JAV konvencinį puolimo pranašumą prieš Rusijos, Kinijos ir visų kitų valstybių konvencines pajėgas, tuo tarpu priešraketinės gynybos sistemos ir ilgo nuotolio tikslaus taikymo konvencinių smūgių pajėgumai tik atvėrė kelią siekti puolimo pranašumo branduoliniame puolimo-gynybos balanse prieš Rusiją ir

Kiniją. Taigi JAV įgijo tik dalinį (konvencinį) puolimo pranašumą prieš Rusiją ir Kiniją, o branduoliniame puolimo-gynybos balanse liko pažeidžiama galimų atsakomųjų Rusijos ir Kinijos branduolinių smūgių (nors Kinijos galimybės sėkmingai smogti atsakomąjį branduolinį smūgį ir stipriai sumažėjo). Itin svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad JAV netgi vengė aktyviau siekti įgyti puolimo pranašumą branduoliniame puolimo-gynybos balanse prieš Rusiją ir Kiniją. Tai galima būtų paaiškinti šiais veiksniais:

- a) Agresyviai siekti puolimo pranašumo branduoliniame puolimo-gynybos balanse santykinai trumpu laikotarpiu (iki 2010 m.) ir, pavykus tai pasiekti, įgyti absoliutų puolimo pranašumą – tiek konvencinį, tiek branduolinį – JAV būtų buvę labai rizikinga, nes branduolinio puolimo pranašumo įgijimas pareikalautų milžiniškų finansinių resursų, o jų skyrimas savaime negarantuotų siekiamo rezultato (dėl technologijų patikimumo problemos);
 - b) JAV politika agresyviai siekti puolimo pranašumo branduoliniame puolimo-gynybos balanse prieš Rusiją ir Kiniją išprovokuotų žymiai agresyvesnes šių valstybių karinės modernizacijos programas, kurios iš principo sumažintų, o ne padidintų JAV saugumą;
 - c) JAV, vykdydama itin aktyviai tik konvencinio puolimo pranašumo įsisavinimo politiką (multiplikuodama konvencinę galią transformacinių „sistemų sistemų“ pagalba) ir atsisakydama politikos siekti trumpu laikotarpiu įgyti branduolinį puolimo pranašumą, galėjo tikėtis konsoliduoti puolimo pranašumą konvenciniame puolimo-gynybos balanse, sukeldama mažiau įtarimų Rusijai ir Kinijaidėl jos siekio įtvirtinti karinį dominavimą prieš šias valstybes.
2. Nors JAV įgijo konvencinį puolimo pranašumą prieš Rusiją ir Kiniją ir galėjo siekti branduolinio puolimo pranašumo, JAV saugumo politika šių valstybių atžvilgiu netapo agresyvi. Atsižvelgiant į puolimo-gynybos balanso teoriją, JAV saugumo politikos neagresyvumą Rusijos ir Kinijos atžvilgiu galima *paaiškinti* šiais argumentais:

- a) JAV neįgijo absoliutaus puolimo pranašumo – tiek konvencinio, tiek branduolinio – prieš Rusiją ir Kiniją, kuris būtų leidęs JAV saugiai „diktuoti“ savo sąlygas šioms valstybėms ir prieš jas nevaržomai taikyti karinio spaudimo priemones. Atviras JAV karinis spaudimas ir grasinimas karine jėga Rusijai ir Kinijai būtų greičiausiai išprovokavęs šių valstybių grasinimą branduoliniais ginklais ir nebūtų atnešęs apčiuopiamos naudos JAV – t.y., JAV saugumas dėl to tikrai nebūtų padidėjęs;
 - b) Jeigu JAV, turėdama tik konvencinį puolimo pranašumą, būtų pradėjusi vykdyti agresyvią saugumo politiką Rusijos ir Kinijos atžvilgiu, neabejotina, kad Rusija ir Kinija būtų vykdžiusios dar agresyvesnes karinės modernizacijos programas ir aktyviai formavusios tarpusavio karinį aljansą ir karinius aljansus su kitomis valstybėmis, kuriais būtų siekiama suvaržyti JAV karinį dominavimą ir karinį agresyvumą, keliantį tiesioginę grėsmę jų saugumui. Agresyvi JAV saugumo politika būtų išprovokavusi greitus (ir galbūt net karinius) konfliktus Gruzijoje ir Taivanyje, sutrukdžiusi JAV siekti branduolinių ginklų ir raketinių technologijų neplatavimo politikos tikslų;
 - c) Agresyvi JAV saugumo politika Rusijos ir Kinijos atžvilgiu būtų sugadinusi JAV ir jos sąjungininkų Europoje ir Azijos-Ramiojo vandenyno regione santykius ir galbūt net paskatinusi šių sąjungininkų, ypač kai kurių Azijos-Ramiojo vandenyno regiono šalių, norą atsisakyti sąjunginių ryšių su JAV.
3. Rusijos ir Kinijos karinio atsako į JAV karinę transformaciją analizė parodė, kad šios valstybės suvokia atsiradusią grėsmę dėl JAV karinės transformacijos pobūdžio: tiek Rusija, tiek Kinija JAV karinę transformaciją (visus karinės transformacijos elementus) vienareikšmiškai vertina kaip destabilizuojančią, be to, jos JAV laiko valstybe, linkusia vienašališkai naudoti ir naudojančia karinę jėgą, sprendžiant tarptautines problemas, kas, Rusijos ir Kinijos požiūriu, skatina jėgos politikos tendencijas pasaulyje ir stiprina JAV hegemoniją. Taigi Rusija ir Kinija JAV karinę transformaciją suvokia kaip

didinančią JAV puolimo pranašumą, kuri JAV siekia išnaudoti ir išnaudoja, vykdydama savo užsienio ir saugumo politiką.

4. *Rusijos ir Kinijos reagavimas į JAV konvencinių pajėgų transformaciją* buvo panašus tuo, kad abi šalys stengėsi išplėtoti transformacinių „sistemų sistemų“ pajėgumus, suteikiančius puolimo pranašumą konvenciniuose karuose. Tačiau šių šalių karinis atsakas į JAV konvencinių pajėgų transformaciją skyrėsi tuo, kad Rusija skyrė mažai pastangų (pagrindė dėl finansinių apribojimų) įsisavinti transformacines „sistemų sistemas“, nors plėtojo atskirus šių transformacinių sistemų pajėgumus, tuo tarpu Kinija siekė įgyti asimetrinius pajėgumus, galimus panaudoti prieš JAV transformacines „sistemų sistemas“ ir bendruosius konvencinius pajėgumus (pvz., lėktuvnešius, antvandeninius kovos laivus, naikintuvus, povandeninius laivus), o taip pat – įsisavinti transformacines „sistemų sistemas“ ir modernizuoti konvencines pajėgas, kad ateityje būtų galima kariauti modernius konvencinius karus. *Rusijos ir Kinijos atsakas, reaguojant į JAV priešraketinės gynybos kūrimą ir dislokavimą bei ilgo nuotolio konvencinių smūgių pajėgumų kūrimą*, buvo panašus, nes abi šalys stiprino puolamuosius branduolinius pajėgumus, turinčius išlaikyti stabilų branduolinį puolimo-gynybos balansą.
5. Rusijos ir Kinijos karinio atsako į JAV karinę transformaciją logika neprieštarauja puolimo-gynybos balanso teorijos prielaidai, kad, vienai iš valstybių įgijus puolimo pranašumą, kitos valstybės sieks įgyti tokį pat puolimo pranašumą, nes tik taip bus galima siekti užsitikrinti savo saugumą. Rusija siekė sukurti konvencinius pajėgumus, suteikiančius konvencinį puolimo pranašumą prieš kitų valstybių konvencines pajėgas, tačiau dėl mažo gynybos biudžeto neturėjo galimybių to pasiekti. Dėl to Rusija pasirinko logišką kelią – modernizuoti strateginę puolamąją branduolinę ginkluotę ir pasirengti platesnės apimties šių pajėgų modernizacijai bei mažinti branduolinio ginklo panaudojimo slenkstį. Kita vertus, kaip puolimo-gynybos balanso teorija ir numato, Rusija jautėsi nesaugi dėl JAV konvencinio puolimo pranašumo, todėl vis aktyviau (esant galimybėms didinti gynybos biudžetą) plėtojo konvencinį puolimo pranašumą suteikiančius konvencinius pajėgumus.

JAV bendrasis konvencinis puolimo pranašumas ir jį didinanti konvencinių pajėgų transformacija Kinijai kėlė daug didesnę grėsmę nei Rusijai dėl gana tikėtino konvencinio JAV ir Kinijos konflikto Taivanyje, todėl Kinija, kaip puolimo-gynybos balanso teorija ir teigia, stengėsi pati įgyti konvencinį puolimo pranašumą suteikiančius asimetrinius ir simetrinius pajėgumus. Nuosaiki Kinijos strateginės puolamosios branduolinės ginkluotės modernizacija, atsižvelgiant į JAV dislokuotų priešraketinės gynybos sistemų (savo teritorijoje) poveikį JAV ir Kinijos branduoliniam puolimo-gynybos balansui (kuris yra nepalankus Kinijai), iš dalies stebina. Vertinant iš puolimo-gynybos balanso teorijos požiūrio taško, JAV kuriamos ir dislokuojamos priešraketinės gynybos sistemos kėlė gana realią grėsmę Kinijos branduolinio atgrasinimo potencialui, tad Kinija turėjo kuo greičiau užkirsti kelią besiformuojančiam JAV puolimo pranašumui branduoliniame puolimo-gynybos balanse. Visgi manytina, kad Kinijos strateginių branduolinių pajėgų modernizacija būtų buvusi žymiai spartesnė, jei JAV būtų dislokavusi gerokai didesnę kiekį priešraketinių gynybos sistemų, galinčių numušti tarpžemynines balistines raketas.

6. Rusijos ir Kinijos politinis atsakas į JAV saugumo politiką, nepaisant šioje politikoje nenaudotų karinio spaudimo ir karinės jėgos priemonių, galėjo būti agresyvus (taip, kaip tai apibrėžiama šioje disertacijoje): šią išvadą galima pagrįsti tuo, kad Rusija ir Kinija JAV karinę transformaciją vertino kaip hegemono galią stiprinantį įrankį, o JAV saugumo politiką suvokė kaip hegemono jėgos politikos išraišką. Rusijos ir Kinijos agresyvią politinį atsaką į JAV saugumo politiką riboja tai, kad tiek Rusija, tiek Kinija nespėjo sukurti pajėgumų, suteikiančių konvencinį puolimo pranašumą prieš kitų valstybių konvencines pajėgas, ir nesugebėjo sukurti priešraketinių gynybos sistemų, galinčių patikimai numušti tarpžemynines balistines raketas, ginkluotas branduolinėmis kovinėmis galvutėmis, ir ilgo nuotolio tikslųjų konvencinių ginklų. Puolimo-gynybos balanso teorijos požiūriu, būtent Rusijos ir Kinijos pažanga, įsisavinant puolimo pranašumą suteikiančius pajėgumus, būtų lėmusi Rusijos ir Kinijos agresyvią saugumo politiką JAV atžvilgiu.

7. JAV karinės transformacijos ir JAV saugumo politikos vertinimas bei Rusijos ir Kinijos nepajėgumas laikotarpyje nuo Šaltojo karo pabaigos iki 2010 m. įsisavinti puolimo pranašumą suteikiančių karinių pajėgumų nulėmė šių valstybių politinio atsako į JAV saugumo politiką logiką: Rusijos ir Kinijos saugumo politika (trijuose analizuotuose atvejuose) JAV atžvilgiu buvo pagrįsta siekiu užkirsti kelią JAV sukurti aplinkybes, leisiančias JAV ateityje dar labiau įtvirtinti karinį dominavimą, o prireikus ir nevaržomai naudoti karinio spaudimo ir karinės jėgos priemones prieš Rusiją ir Kiniją bei jų remiamas valstybes (tradicines sąjungininkes). Be to, Rusija ir Kinija negalėjo būti tikros, kad JAV ir esamu laiku (nuo Šaltojo karo pabaigos iki 2010 m.) nenuspręs pasinaudoti konvencinio puolimo pranašumo teikiamomis galimybėmis – karine jėga palaikyti Taivania nepriklausomybę ir Gruzijos teritorinio vientisumo siekį. Dėl to Rusija ir Kinija siekė silpninti JAV remiančius karinius aljansus (NATO ir dvišalius JAV ir jos sąjungininkų Azijos-Ramiojo vandenyne aljansus): Rusija vykdė bendradarbiavimo su NATO politiką, kuria buvo siekiama užkirsti kelią NATO (ir JAV) karinės infrastruktūros slinkčiais prie Rusijos sienų, NATO (ir JAV) priešraketinės gynybos Europoje suformavimui, tuo tarpu, Kinija siekė įtikinti JAV sąjungininkes Azijos-Ramiojo vandenyno regione taikiomis savo intencijomis jų atžvilgiu ir gauti neformalias garantijas, kad jos potencialaus JAV ir Kinijos karinio konflikto atveju neteiktų paramos JAV. Rusijos vykdyta saugumo politika Gruzijos atžvilgiu, o Kinijos – Taivania atžvilgiu taipogi rodo Rusijos ir Kinijos bandymus susilpninti JAV pozicijas: Rusija 2008 m. karu prieš Gruziją sugriovė JAV politiką integruoti Gruziją į NATO, o sėkmingu diplomatinio spaudimu G.W.Busho ir B.Obamos administracijoms neparduoti puolamųjų ir netgi gynybinių ginklų Gruzijai įtvirtino savo laimėjimus (nepaisant tolesnės JAV paramos Gruzijos demokratijos, teritorinio vientisumo ir integracijos į NATO siekiams); Kinija spaudimu Taivaniui (pradėti Taivania prisijungimo prie Kinijos procesą) ir JAV (neparduoti ginklų Taivaniui) kelią grėsmę pagrindiniam JAV tikslui – siekti takaus ir neprievartinio Kinijos ir Taivania konflikto sprendimo. Branduolinių ginklų ir raketinių technologijų

neplatinimo politikoje Rusija ir Kinija sutiko su JAV keliamais reikalavimais sugriežtinti savo eksporto kontrolės politiką, kita vertus, tiek Rusija, tiek Kinija atsisakė sutikti su JAV reikalavimais visiškai nutraukti bendradarbiavimą (branduolinių ir raketinių technologijų srityje) su valstybėmis, kurias jos laiko savo tradicinėmis sąjungininkėmis (pvz., Rusija – su Iranu, Kinija su Pakistanu).

8. JAV karinės transformacijos poveikio Rusijos ir Kinijos karinei ir saugumo politikai tyrimas parodė, kad puolimo-gynybos balanso teorija gali būti sėkmingai taikoma, aiškinant šiuolaikinę didžiųjų valstybių saugumo politiką. Puolimo-gynybos balanso teorija padėjo paaiškinti pagrindines šios disertacijos išvalgas: kodėl JAV karinė transformacija, suteikusi konvencinį puolimo pranašumą ir atvėrusi kelius siekti puolimo pranašumo branduoliniame puolimo-gynybos balanse, nelėmė agresyvios JAV saugumo politikos Rusijos ir Kinijos atžvilgiu, o svarbiausia – padėjo paaiškinti Rusijos ir Kinijos karinio ir politinio atsako į JAV karinę transformaciją logiką ir pobūdį. Kadangi pasaulyje po Šaltojo karo stebime itin didelius kariavimo pokyčius, nulemtus naujų technologijų ir jų sėkmingo pritaikymo karyboje, puolimo-gynybos balanso teorijos potencialas paaiškinti (didžiųjų) valstybių saugumo politiką ir netgi ją prognozuoti galėtų būti dar labiau išnaudotas.

Disertacijos tema parengtos publikacijos

1. Aleksa, Karolis, „Karinio pokyčio poveikio tarptautinei sistemai interpretacijos.“ *Lietuvos Strateginė Metinė Apžvalga 2009-2010*, Vilnius: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos Karo Akademija, 2010, 9-28. (ISSN 1648-8016).
2. Aleksa, Karolis, „JAV karinės transformacijos poveikis Šiaurės Korėjos gynybos politikai.“ *Lietuvos Metinė Strateginė apžvalga 2010-2011*, Vilnius: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos Karo Akademija, 2011, 39-61. (ISSN 1648-8016).

Apie autorių

Karolis Aleksa 1999 m. įstojo į Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutą. 2003 m. jis įgijo politikos mokslų bakalauro laipsnį, o 2005 m. baigė Tarptautinių santykių ir diplomatijos magistrantūros studijas. Karolio Aleksos magistro darbas „Azijinė kryptis naujoje Lietuvos užsienio politikoje“ buvo apdovanotas diplomato J.Rimo ir Miunsterio „Baltikum fondo“ premijomis.

Karolio Aleksos moksliniai interesai apima saugumo ir strategines studijas, didžiųjų valstybių saugumo politiką, Lietuvos užsienio ir saugumo politiką, informacinį ir kibernetinį saugumą. 2007-2009 m. jis Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institute dėstė Karo teorijų ir istorijos, Konfliktų sprendimų teorijos ir praktikos kursus, nuo 2012 m. Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijoje dėsto Didžiųjų valstybių saugumo politikos, Karo studijų kursus.

Nuo 2010 m. rudens iki 2011 m. vasaros Karolis Aleksa daktaro disertacijos rengimo tikslu stažavosi Didžiosios Britanijos Esekso universitete pagal „Erasmus“ mainų programą.

Karolis Aleksa yra publikavęs žurnalistinio (populiaraus) pobūdžio straipsnius tarptautinių santykių tema žurnale „Veidas“, komentavęs tarptautinės politikos įvykius Lietuvos žiniasklaidos priemonėms.